

ΑΙ ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ «ἐκπίπτειν» ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΝ

Κατὰ τὸ θέρους τοῦ 414 π. Χ. ὁ δῆμος τῶν Θεσπιέων ἐπετέθη κατὰ τῶν ὀλιγαρχικῶν, οἱ ὅποιοι ἤσκουν τότε τὴν ἐξουσίαν. Ἡ ἀπόπειρα αὕτη ἀνατροπῆς τῆς κυβερνήσεως κατέληξεν εἰς ἀποτυχίαν καί, ὅταν ἔφθασεν ἐκ Θηβῶν βοήθεια διὰ τὴν κυβέρνησιν, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς δημοκρατικούς συνελήφθησαν, ἐνῶ ἄλλοι διέφυγον εἰς Ἄθηναι¹.

Τὸ κείμενον τοῦ Θουκυδίδου (οἱ δὲ ἐξέπεσον Ἀθήναζε) δηλοῖ σαφῶς ὅτι αὐτοὶ ἐκ τῶν δημοκρατῶν - ἐνόχων διὰ τὴν ἀπόπειραν, ποὺ δὲν συνελήφθησαν, δὲν «ἐξωρίσθησαν» ἢ «ἀπελάθησαν» ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς πατρίδος των, ἀλλὰ μόνοι των αὐτοβούλως ἐγκατέλειψαν τὴν χώραν των διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν σύλληψιν. Οὕτως ἡ παρατήρησις τοῦ K. J. Dover ὅτι «τὸ ἐκπίπτειν χρησιμοποιεῖται πρὸς δήλωσιν ἢ τοῦ βιαίως ἀπομακρύνεσθαι ἀπὸ ὅπου θέλει κανεὶς νὰ εἶναι ἢ τοῦ ἐξορίζεσθαι κατὰ τὴν διάρκειαν ἐμφυλίου πολέμου»², εἶναι ἀτελής. Μία ἄλλη σημασία ἀσφαλῶς εἶναι ἢ τοῦ «ἐκφεύγειν», «διαφεύγειν», «καταφεύγειν εἰς...», ὡς εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτῆν³.

Ὅταν μία χώρα ἀπελαύνη πολίτας τῆς, δὲν τοὺς ὑπαγορεύει καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐξορίας των, καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτῆν τῶν Θεσπιέων ἔχομεν σαφῶς «ἐξέπεσον Ἀθήναζε». Ἄρα δὲν εἶναι ὀρθή, νομίζομεν, οὔτε ἡ συνέχεια τῆς παρατηρήσεως τοῦ Dover ὅτι «καὶ μὲ τὰς δύο σημασίας δύναται νὰ χρησιμοποιῆται μὲ μιαν ἔκφρασιν δηλοῦσαν κατεύθυνσιν»⁴. Συμφωνοῦμεν ἐν τούτοις μὲ τὴν γνώμην τοῦ Dover ὅτι ἡ γραφή τοῦ Β ἐξέφυγον εἶναι κοινοτοπία (αὐτόθι), ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶναι καὶ δηλωτικὴ τῆς σημασίας τοῦ ἐξέπεσον.

Μὲ αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν εἶναι ἴσως ἀξιοσημείωτον ὅτι ἀπὸ τὰς εἴκοσι δύο φορές, ποὺ ὁ Θουκυδίδης χρησιμοποιεῖ τὸ ῥῆμα αὐτὸ (βλ. Πίνακα κατωτέρω) μόνον εἰς δεκατρεῖς περιπτώσεις ἔχομεν τὴν παθητικὴν σημασίαν⁵ τοῦ «ἐξορίζεσθαι» ἢ «ἀπελαύνεσθαι»⁶ καὶ ἐξ αὐτῶν μόνον εἰς ἑπτὰ ἐν σχέσει πρὸς ἐμφύλιον πόλεμον⁷. Εἰς τρεῖς περιπτώσεις ἢ ἔννοιά του εἶναι μᾶλλον ἢ τοῦ «ἐκφεύγειν», «καταφεύ-

1. Θουκ. VI. 95. 2: Καὶ ὁ Θεσπιέων δῆμος ἐν τῷ αὐτῷ θέρει οὐ πολὺ ὕστερον ἐπιθέμενος τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν οὐ κατέσχευ, ἀλλὰ βοηθησάντων Θηβαίων οἱ μὲν συνελήφθησαν, οἱ δὲ ἐξέπεσον Ἀθήναζε.

2. Εἰς τὸ θαυμάσιον ἔργον τῶν Gomme — Andrewes — Dover, *A Historical Commentary on Thucydides*, τόμ. IV, Oxford 1970, *ad loc.*: «ἐκπίπτειν is used both of being forced away from where one wants to be and of being expelled in civil war».

3. L. S. J., *s. v.*, No 7: «escape, Th. VI. 95».

4. Αὐτόθι: «In both senses it may be used with an expression of direction». Ἡ δευτέρα ὅμως προσέγγισις τοῦ αὐτοῦ θέματος ὑπὸ τοῦ Dover (σχόλιον ἐπὶ τοῦ VII. 19. 3) εἶναι, νομίζομεν, εὐστοχωτέρα: «The elements at Thespiiai unfriendly to Thebes had been disposed of...».

5. Τὸ ἐκπίπτω χρησιμοποιεῖται ἐνταῦθα ὡς (κατ' ἔννοιαν μόνον) παθητικὸν τοῦ ἐκβάλλω, ὅπως τὸ εἰ ἀκούω τοῦ εἰ λέγω καὶ τὸ bene audio τοῦ bene dico. Πβ. Schwyzler - Debrunner, *Griechische Grammatik*, München 1968⁴, τόμ. II, σ. 223. *ad. init.*: «intransitive Aktivä können als Passiva zu transitiven dienen (so ἐκπίπτειν zu ἐκβάλλειν)».

6. Πίναξ, ἀρ. 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 17 καὶ 22.

7. » » 6, 8, 9, 11, 12, 16 καὶ 17.

γειν εἰς...» μετὰ ἀπὸ πόλεμον ἢ ἐμφύλιον στάσιν⁸, ἐνῶ εἰς τὰς ὑπολοίπους ἐξ περιπτώσεις τὸ ἐκπίπτειν ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ «καταπίπτειν» ἢ «ἐκβάλλεσθαι», «ρίπτεσθαι εἰς τὴν ξηράν»⁹.

* * *

Πίναξ τῶν χρήσεων τοῦ ἐκπίπτειν ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου

1. I.	2. 6.	«οἱ πολέμῳ ἢ στάσει ἐκπίπτοντες»
2. I.	12. 2.	«ἀφ' ὧν (πόλεων) ἐκπίπτοντες»
3. I.	127. 1.	«ἐκπεσόντος αὐτοῦ»
4. II.	27. 2.	«ἐκπεσοῦσι δὲ τοῖς Αἰγινήταις»
5. II.	92. 3.	«ἐξέπεσεν εἰς τὸν λιμένα»
6. III.	68. 3.	«κατὰ στάσιν ἐκπεπτωκότι»
7. IV.	56. 2.	«Αἰγινήταις ἐκπεσοῦσι»
8. IV.	66. 1.	«ἐκπεσόντες ὑπὸ τοῦ πλήθους»
9. IV.	66. 3.	«τοὺς ἐκπεσόντας ὑπὸ σφῶν»
10. IV.	128. 4.	«εἰ τιμὴ σκεύει ἐκπεπτωκότι»
11. V.	4. 4.	«τῶν τοῦ δήμου τότε ἐκπεσόντων»
12. V.	5. 1.	«τοῖς ... ἐποίκοις ἐκπεπτωκόσιν»
13. VI.	4. 1.	«ὑπὸ αὐτῶν ἐκπεσῶν»
14. VI.	4. 5.	«αὐτοὶ μὲν ... ἐκπίπτουσι»
15. VI.	95. 2.	«οἱ δ' ἐξέπεσον Ἀθήνῃ»
16. VII.	33. 5.	«στάσει ... ἐκπεπτωκότας»
17. VII.	50. 1.	«ἢ ... στάσις ... ἐξεπεπτώκει»
18. VII.	71. 6.	«ἐξέπεσον ἐς τὸ στρατόπεδον»
19. VII.	74. 2.	«ὡς ἐκάστην ποι ἐκπεπτωκυῖαν»
20. VIII.	34. 1.	«ἐκπίπτουσι πρὸς τὴν πόλιν»
21. VIII.	81. 2.	«ἀπὸ τῶν ἐλπίδων ἐκπίπτειν»
22. VIII.	109. 1.	«ἐξεπεπτώκεσαν οἱ φρουροί».

8. Πίναξ, ἀρ. 1, 2 καὶ 15.

9. » » 5, 10, 18, 19, 20 καὶ 21.